

Maktabgacha ta'limda o'quv-tarbiya jarayonini kompetensiyaviy yondashuv asosida shakllantirish

Nafisa Mavjudovna Qodirova
Buxoro shahar 4-DMTT

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'limiy faoliyatlari, kompetensiyaviy yondashuv va uning ahamiyatli jihatlari, soha va tayanch kompetensiyalar, pedagogik qobiliyatlar va uning ta'limiy jarayonlardagi o'rni, haqida umumiy ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: kompetensiya, shaxsiy, kasbiy, salohiyat, kompetentlik, kasbiy faoliyat, perseptiv qobiliyat, faollik, mahorat, qobiluyat, muvaffaqiyat, bilim, malaka, ko'nikma

Forming the educational process in preschool education based on a competency approach

Nafisa Mavezhovna Kadyrova
Bukhara city 4-SPO

Abstract: This article provides general information about the educational activities of preschool educational organizations, the competency approach and its important aspects, field and basic competencies, pedagogical skills and their role in educational processes.

Keywords: competence, personal, professional, potential, competence, professional activity, perceptive ability, activity, skill, ability, success, knowledge, competence, skill

Har bir mamlakatning iqtisodiy qudrati, hayot darajasining beqiyos yuksalib borishi ilm-fan taraqqiyoti, ta'lim tizimining raqobatbardoshligi bilan belgilanadi. Bugungi kunda Respublikamiz ta'lim sohasida bir qator islohotlar olib borilmoqda. Sohadagi olib borilayotgan islohotlar jamiyat oldida ta'lim sohasini tubdan takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish, intellektual salohiyatli, mafkurasi mustahkam, har tomonlama yetuk, jismoniy barkamol avlodni shakllantirish va malakali kadrlarni tayorlash, bugungi davr talabiga javob bera oladigan ta'lim tizimi yaratishni vazifa qilib belgilab qo'ydi.

Uzluksiz ta'lim tizimini amalga oshirish jarayoni g'oyat murakkab jarayondir. Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining ilk bo'g'ini hisoblanib, ushbu soha har

tomonlarga bola shaxsini tarbiyalash, sogʻlom va barkamol avlodni voyaga yetkazish va maktab taʼlimiga sifatli tayyorlashda gʻoyat muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha taʼlim bolalarning har tomonlarga rivojlantirish uchun asos boʻlib xizmat qiladi. Bolani taʼlimning keyingi bosqichlariga muvaffaqiyatli koʻchishida, shuningdek, butun hayoti davomida rivojlanib, oʻz oʻrniga, mavqeyiga ega boʻlishida poydevor sanaladi.

Bizga maʼlumki, maktabgacha taʼlim tashkilotlari "Ilk qadam" davlat oʻquv dasturi asosida taʼlimiy faoliyatlar olib boriladi. Davlat oʻquv dasturi esa kompetensiyaviy yondashuvga asoslanganligidan barchamizning xabarimiz bor. Maktabgacha taʼlimda barcha faoliyat turlari bola kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Kompetensiya - inglizcha "competence" tushunchasining lugʻaviy maʼnosi "qobiliyat" demakdir. Bolaning bilim, koʻnikma, malaka va qadriyatlari majmui sanaladi. Kompetensiya - oʻz bilimlarini muntazam boyitib borishni, yangi axborotlarni oʻrganishni, yaratuvchilik, ixtirochilik va ularni amaliy faoliyatida qoʻllashni talab qiladi.

"Kompetentlik" - tushunchasi esa, bola shaxsining muntazam oʻsib boruvchi tasnifi boʻlib, oʻz bilim, koʻnikma va malakalarini muayyan vaziyatda safarbar qilishi va oʻrinli qoʻllay olishi, oʻz maqsadiga erisha olishi va rivojlanishning har bir bosqichida oʻzining yoshiga mos ravishda vazifalarni hal qila olishidir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga taʼlim berishda kompetensiyaviy yondashuv bolalarning imkoniyatlarini inobatga olgan holda yondashish demakdir. Bolalarning bilishi bilan bogʻliq boʻlgan ehtiyojlari, muammolar va imkoniyatlarga samarali javob berish qobiliyatini shakllantirish, axloqiy meʼyorlar va qadriyatlarni rivojlantirish, tengdoshlari, kattalar, umuman insonlar bilan muloqot qilish, "Men" konsepsiyasini shakllantirishni oʻz ichiga oladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga taʼlim berishda kompetensiyaviy yondashuv 5 ta soha kompetensiyasi va tayanch kompetensiyalarini oʻz ichiga oladi. 5 ta soha kompetensiyasiga quyidagilar:

- "Jismoniy rivojlanish va sogʻlom turmush tarzini shakllantirish" sohasi kompetensiyalari

- "Ijtimoiy-hissiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari

- "Nutq, muloqot, oʻqish va yozish malakalari" sohasi kompetensiyalari

- "Bilish jarayonining rivojlanishi" sohasi kompetensiyalari

- "Ijodiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari mavjud.

Tayanch kompetensiyalarga esa quyidagilar:

- Kommunikativ kompetensiya - turli xil vaziyatlarda muloqotdan oʻrinli foydalana bilish koʻnikmasi;

- Ijtimoiy kompetensiya - hayotiy vaziyatlarda kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda axloq qoidalari va me'yorlariga rioya qilgan holda o'zini tutish mahorati;
- Shaxsiy "Men" kontseptsiyasini qurish;
- Bilish kompetensiyasi - atrof-olamni ongli ravishda idrok qilish, anglash va olingan bilim, ko'nikma, malaka va qadriyatlardan faoliyatda, amaliyotda qo'llay olish, vazifalarni hal qilish uchun foydalanishdan iboratdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning bilim, malaka, ko'nikmalari 5 ta faollik markazlari asosida mustahkamlab boriladi. Faollik markazlarida olib boriladigan ta'limiy faoliyatlar maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga ta'lim berishning asosiy shaklidir. Mashg'ulot - tarbiyachining bolalarni kerakli bilim va malakalardan umumiy holda xabardor qilishidir. Pedagog bolalarga ta'lim berishni kun davomida omalga oshiradi va uning rahbarligida, uning ko'rsatmalari asosida olib boriladi. Tarbiyachi ta'limiy faoliyat davomida bolalarni yangi bilimlardan xabardor qilib, bolaning imkoniyatlaridan kelib chiqib kompetensiyaviy yondashgan holda ta'lim berishi maqsadga muvofiqdir. Yani bolani ta'limga emas, ta'limni bolaga moslashtirishi lozim. Bolaning egallagan bilimi va bo'shliqlarini inobatga olgan holda faoliyat tashkillashtirilsa berilgan ma'lumot bola uchun samarali xizmat qila oladi.

Kompetensiyaviy yondashuv bolaga qulaylik, aniqlik, o'ziga ishonch, uddalay olaman, bajara olaman hissini beradi. Kompetensiyaviy yondashuvdan ko'zlangan asosiy maqsad intellektual rivojlangan va ma'nau mukammal shaxsni tarbiyalashdir.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bolalarga ta'lim va tarbiya berishda nafaqat kompetensiyaviy yondashuvning muhimligi, balki pedagogning pedagogik faoliyatga to'laqonli kasbiy tayyorligi ham muhim sanaladi. Y'ani pedagogning faoliyatdagi mahorati, salohiyati, boladagi bo'shliqlarni, uning yutuqlarini ko'ra olish hamda persektiv qobiliyatining mavjudligi. Pedagog yosh avlodni tarbiyalashda yuqori malakali, mahoratli bo'lishi talab etiladi. Pedagog ta'limiy jarayonni muvofaqiyatli kechishi uchun beradigan ma'lumoti haqida chuqur bilimga ega bo'lishi, bola uchun tushunarli tilda bo'lishi, ularning yosh xususiyatlarini inobatga olingan bo'lishi, bolani ta'limga qiziqitira olishi, zamonaviy texnologiyalardan o'rinli va maqsadli foydalana olishi, ta'lim sifatiga diqqat qaratmog'i lozim. Bundan anglash mumkinki, bugungi kun talabi pedagoglarining kreativ qobiliyatlarini zamon talablariga javob bera oladigan darajada rivojlantirish, ta'limni tubdan isloh qilish, mazkur tizimni yangi sifat bosqichiga ko'tarish, kuchli salohiyatli, tezkorlik bilan samarali bilim olishni ta'minlashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. E.A. Migranova, Sh.X. Poziiova Kasbiy pedagogik faoliyatga kirish O'quv qo'llamna. - Toshkent: "Tafakkur bo'stoni", 2018 y. - 200 bet

2. S.I.Mirhayitova Pedagogik texnologiya. O‘quv qo‘llanma.- Toshkent: 2020 y.- 200 bet
3. I.V. Grosheva, L.G.Yevstafeva, D.T.Maxmudova, Sh.B.Nabixanova, S.V.Pak, G.E.Djanpeisova “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi T: 2022.
4. F.Qodirova, Sh. Toshpo‘latova, M.A’zamova. “Maktabgacha pedagogika”.-T., “Ma’naviyat”. 2019 y.- 688 bet
5. Sh.A. Sodiqova “Maktabgacha pedagogika”. “Tafakkur sarchashmalari” T: 2013 y.- 288 bet.
6. N.M. Qayumova “Maktabgacha pedagogika”, “TDPU” nashriyoti T: 2013 y- 184 bet
7. B.X. Xodjayev. Umumiy pedagogika. Darslik. - T.: “Sano-standart”, 2017 y. - 434 bet.
8. Azizxodjaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.- T., 2006.
9. Raxmonova, S. M., & Hikmatova, S. R. (2023). Pedagogik faoliyatni tashkil etishda bo‘lajak pedagogning kasbiy faoliyatga oid kompetentligini rivojlantirish. Science and Education, 4(6), 634-638.